

Komunikat prasowy

Luksemburg, 15 czerwca 2022 r.

Aby wyeliminować dysproporcje w zakresie innowacji w UE, konieczne jest większe zaangażowanie ze strony państw członkowskich

Aby wyeliminować utrzymujące się w UE dysproporcje w zakresie badań naukowych i innowacji oraz uwolnić pokłady doskonałości w krajach osiągających słabsze wyniki w tej dziedzinie, Komisja Europejska stosuje specjalne rozwiązania (tzw. działania zmierzające do poszerzenia uczestnictwa) w celu ułatwienia tym krajom dostępu do kluczowych źródeł finansowania unijnego. W opublikowanym dziś sprawozdaniu Europejski Trybunał Obrachunkowy stwierdził jednak, że to, czy w obszarze tym faktycznie zajdą zmiany, zależy głównie od rządów krajowych, które muszą uznać badania naukowe i innowacje za swój priorytet, co pozwoli na zwiększenie inwestycji i przyspieszenie tempa reform. Działania zmierzające do poszerzenia uczestnictwa mogą wprawdzie stanowić wstępny impuls, ale same w sobie nie wystarczą do tego, by zainicjować niezbędne zmiany w krajowych ekosystemach badań naukowych i innowacji.

Udział w wieloletnich programach unijnych w zakresie badań naukowych i innowacji opiera się na zasadzie doskonałości, co oznacza, że do finansowania wybierane są jedynie najlepsze wnioski. W rezultacie badaczom i innowatorom z krajów osiągających słabsze wyniki (tj. krajów o słabiej rozwiniętych ekosystemach badań naukowych i innowacji) trudno jest konkurować z naukowcami z krajów o lepszych wynikach i rzadziej udaje się im pozyskać miejsca w programach. Ogranicza to z kolei możliwości wyeliminowania niedociągnięć w systemach badań naukowych i innowacji w ich krajach. Aby przerwać to błędne koło, UE podjęła działania zmierzające do poszerzenia uczestnictwa w programie „Horyzont 2020” realizowanym w latach 2014–2020. Działaniami tymi objętych zostało 13 państw, które przystąpiły do UE po 2004 r., oraz Luksemburg i Portugalia.

– Aby wykorzystać potencjał UE i wyeliminować dysproporcje między liderami innowacyjności i krajami osiągającymi średnie wyniki w tym zakresie, należy zadbać, by z unijnych programów finansowania mogli korzystać badacze z całej Unii Europejskiej – powiedziała Ivana Maletić, członkini Trybunału odpowiedzialna za sprawozdanie. – Komisja pomaga wprawdzie krajom o słabszych wynikach w nadrobieniu zaległości, ale zapewniane przez nią wsparcie nie zdięta cudów i może stanowić jedynie wstępny impuls do działania. Aby przerwać to błędne koło, niezbędne jest pełne zaangażowanie ze strony państw członkowskich.

Kontrolerzy stwierdzili, że działania zmierzające do poszerzenia uczestnictwa były odpowiednie w stosunku do założonego celu, ponieważ skupiały się na przyczynach słabszych wyników w zakresie

Niniejszy komunikat prasowy stanowi streszczenie sprawozdania specjalnego przyjętego przez Europejski Trybunał Obrachunkowy. Pełny tekst sprawozdania dostępny jest na stronie eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

badań naukowych i innowacji oraz niskiego poziomu uczestnictwa niektórych państw członkowskich w programach unijnych. Kontrolerzy krytykują jednak fakt, że projekty zmierzające do poszerzenia uczestnictwa były skoncentrowane w niewielkiej grupie państw, co grozi kontynuacją błędnego koła, jako że niektóre kraje po raz kolejny w znacznie mniejszym stopniu skorzystały z przewidzianych dla nich działań. Kontrolerzy wzywają zatem Komisję, by zapobiegła sytuacji, w której zdecydowana większość projektów jest realizowana w niewielkim gronie krajów, oraz by poczyniła kroki w celu zapewnienia szerszego uczestnictwa na wypadek utrzymującej się znacznej nierównowagi.

Kluczowym czynnikiem decydującym o wynikach danego kraju w zakresie badań naukowych i innowacji jest jednak poziom inwestycji krajowych oraz wewnętrzne reformy. W 2020 r. średni poziom inwestycji w badania naukowe i inwestycje w UE wynosił 2,3% PKB, czyli poniżej docelowej wartości 3%. Spośród 15 państw objętych inicjatywą szerszego uczestnictwa jedynie Słowenia i Czechy zainwestowały w ten obszar ponad 2%. Ponadto nie wszystkie kraje korzystały z narzędzia wspierania polityki (PSF), stanowiącego jeden z instrumentów oferowanych przez Komisję z myślą o wspieraniu procesu reform krajowych. Państwa samodzielnie decydowały, czy i w jaki sposób wdrożyć zalecenia sformułowane przez Komisję w kontekście PSF, co oznacza, że miała ona niewielkie możliwości inicjowania zmian. Komisja wykorzystała jednak wiedzę zdobytą w trakcie wdrażania działań w ramach PSF na potrzeby ocen systemów badań naukowych i innowacji poszczególnych krajów w kontekście rocznego cyklu koordynacji polityki gospodarczej i fiskalnej (określanego mianem europejskiego semestru).

Większość projektów zmierzających do poszerzenia uczestnictwa jest wciąż w toku, co oznacza, że ich pełne rezultaty uwidocznia się dopiero w nadchodzących latach. Niemniej kontrolerzy stwierdzili, że projekty zaczęły przynosić obiecujące rezultaty, jeśli spojrzeć na przykład na liczbę publikacji naukowych, współpracę w ramach sieci oraz szerszy dostęp do finansowania w formie dotacji. Jednocześnie w toku ich realizacji występowały problemy: trudno było zapewnić na czas niezbędne finansowanie uzupełniające i pozyskać naukowców międzynarodowych. Najwięcej trudności przysparzało generowanie dochodów, które zapewniłyby projektom samowystarczalność finansową. Kontrolerzy przeanalizowali dwa działania mające na celu zapewnienie długofalowych korzyści dla beneficjentów: „Teaming” (wsparcie dla centrów doskonałości) i „Katedry EPB” (pomoc dla instytucji badawczych w pozyskiwaniu wybitnych przedstawicieli środowisk akademickich). Z ich ustaleń wynika, że beneficjenci mieli ograniczone możliwości, by wykorzystać rezultaty badań naukowych prowadzonych w ramach tych działań w sposób przynoszący dochody.

Informacje ogólne

UE od 1984 r. zapewnia wsparcie na rzecz badań naukowych i innowacji za pośrednictwem następujących po sobie programów ramowych, takich jak program „Horyzont 2020” (program na lata 2014–2020 o budżecie 76,4 mld euro) czy „Horyzont Europa” (program na lata 2021–2027 o budżecie 95,5 mld euro). Wśród przyczyn słabszych wyników niektórych państw oraz ich niskiego poziomu uczestnictwa w programie „Horyzont 2020” wymienić należy nieodpowiednie ekosystemy badań naukowych i innowacji (np. rozdrobnione zarządzanie, ograniczone inwestycje), niedobory w zakresie kapitału ludzkiego (drenaż mózgow) oraz niewielki stopień umiędzynarodowienia instytucji działających na polu badań naukowych i innowacji. Celem działań zmierzających do poszerzenia uczestnictwa była poprawa zdolności instytucji badawczych w państwach osiągających słabsze wyniki poprzez ułatwienie im rozwijania sieci współpracy, nawiązywania partnerstw z wiodącymi instytucjami oraz pozyskiwania wysoko wykwalifikowanych pracowników. Budżet na te działania wyniósł 935 mln euro w ramach programu „Horyzont 2020” na lata 2014–2020 i 2,95 mld euro w ramach programu „Horyzont Europa” na lata 2021–2027.

Wszystkie państwa członkowskie zaklasyfikowane jako kraje objęte inicjatywą szerszego uczestnictwa w programie „Horyzont 2020” zachowały ten status w programie „Horyzont Europa”. Jedyny wyjątek stanowi Luksemburg, którego miejsce zajęła Grecja.

Sprawozdanie specjalne 15/2022 pt. „Działania mające zapewnić szersze uczestnictwo w programie »Horyzont 2020« zostały dobrze opracowane, ale o trwałości zmian zadecydują głównie wysiłki władz krajowych” jest dostępne na stronie internetowej Trybunału (eca.europa.eu). Jeszcze w tym roku Trybunał opublikuje ponadto sprawozdanie specjalne na temat synergii pomiędzy programem „Horyzont 2020” i europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi.

Kontakt dla prasy

Biuro prasowe Trybunału – e-mail: press@eca.europa.eu

- Damijan Fišer – e-mail: damijan.fiser@eca.europa.eu – tel. kom.: (+352) 621 552 224
- Vincent Bourgeois: vincent.bourgeois@eca.europa.eu – tel. kom.: (+352) 691 551 502
- Claudia Spiti: claudia.spiti@eca.europa.eu – tel. kom.: (+352) 691 553 547